

Valsts vides dienesta Radiācijas drošības centra 17.03.2026. skaidrojums par iesnieguma aizpildīšanu radiācijas drošības eksperta vai medicīnas fizikas eksperta statusa iegūšanai

Šeit sniegti skaidrojumi, kā aprakstāma un pamatojama pieredze katrā sertifikācijas virzienā (jonizējošā starojuma avota veids) un jomā (eksperta veicamās darbības un pienākumi):

Pieredzes aprakstu veido kā **numurētas rindkopas vai tabulas formātā**. Uzskatāmībai piemērs ar tabulu:

Konkrētais sertifikācijas virziens un joma	Pieredzes apraksts
Radioaktīvo vielu nesaturoši JSA radiodiagnostikā (radiodiagnostikas iekārtas) - Kvalitātes nodrošināšanas dokumentu sagatavošana	
Radioaktīvo vielu nesaturoši JSA radioterapijā: lineārie paātrinātāji - Darba vietas monitorings	

- Piemēram, ja iesnieguma veidlapā atzīmēta slēgtu vidējas jaudas radioaktīvo avotu darba vietas monitoringa veikšana, tātad pieredzes aprakstā atsevišķā numurētā rindkopā vai tabulas rindā jāapraksta tieši līdz šim gūtā pieredze darba vietas monitoringa veikšanā slēgtiem vidējas jaudas radioaktīviem avotiem. Jaunam pretendents jāpamato, kādā statusā/amatā šīs darbības veiktas vai vadītas un attiecīgi gūta pieredze. Sertifikāta pagarināšanai ekspertam jāapraksta attiecīgi sertifikāta darbības laikā eksperta profesionālās darbības ietvaros veiktais vai vadītais monitorings. Nepietiek aprakstīt pieredzi monitoringa veikšanā dažādiem jonizējošā starojuma avotiem, aprakstam jābūt katram virzienam (avota veidam) atsevišķi.

Pamatot un aprakstīt Ministru kabineta 2021.gada 29.jūnija noteikumos Nr.433 “Radiācijas drošības ekspertu un medicīnas fizikas ekspertu noteikumi” prasīto noteikto gadu pieredzi (piemēram, ja maģistra grāds, tad 5 gadu pieredzi) katrā izvēlētajā sertifikācijas virzienā un jomā – tas nozīmē aprakstīt **faktus, kādiem jonizējošā starojuma avotiem, pie kāda operatora, cik bieži, kādā statusā/amatā attiecīgi šādas darbības jau veiktas vai vadītas** (piemēram, kvalitātes nodrošināšanas dokumentu sagatavošana, darba vietas monitorings, tehnisko parametru novērtēšana) vai veiktas līdzvērtīgas darbības, kurās pretendents ilgas pieredzes un apgūto zināšanu dēļ var skaņot telpas plānus (montāžas plānus) un gatavot eksperta atzinumus, vai sniegt konsultācijas jau kā eksperts citiem operatoriem!

- Piemēram, jaunam pretendents radiācijas drošības eksperta statusam radiodiagnostikas iekārtām sertifikācijas jomai “Konsultāciju sniegšanai par pasākumiem aizsardzībai pret jonizējošo starojumu” jāpamato, kādi bijuši veiktie pienākumi, kas saistīti ar darbinieku un iedzīvotāju aizsardzības aprēķiniem un novērtējumu - paredzamās dozas aprēķini, aizsarglīdzekļu vai aizsargbarjeru lietošanu, sienu un citu aizsargbarjeru biezuma aprēķini, kā arī citu praktisku situāciju risināšana (skatīt tālāk skaidrojumu par konkrēto jomu). Sertifikāta pagarināšanai esošam ekspertam jāapraksta attiecīgi sertifikāta darbības laikā eksperta profesionālās darbības ietvaros saskaņotie telpas plāni, izsniegtie eksperta atzinumi, sniegtās eksperta konsultācijas.
- Lai saņemtu eksperta sertifikātu konsultāciju sniegšanai noteiktās jomās, pieredzes aprakstā jābūt pamatotiem veiktajiem pienākumiem attiecīgi radioaktīvo avotu transportēšanā, radioaktīvo atkritumu apsaimniekošanā, demontāžā un likvidēšanā, uzstādīšanā un apkopē.
- Sarakstā, kurā tiek uzskaitīti, piemēram, izstrādātie kvalitātes nodrošināšanas dokumenti, darba vietas monitoringa pārskati, tehnisko parametru novērtēšanas pārskati, telpas plāni (montāžas plāni), eksperta atzinumi, jānorāda arī datums vai gads. Jābūt saprotamam, uz kuru sertifikācijas virzienu (jonizējošā starojuma avota veidu) tie attiecināmi. Jābūt saprotamai pretendenta vai

eksperta iesaistei šo dokumentu izstrādē vai apstiprināšanā. Nav jāiesniedz dokumenti, bet nepieciešamības gadījumā sertificēšanas laikā dokumentu piemēri var tikt pieprasīti.

Aprakstot, kā pretendents ieguvis zināšanas un pieredzi konkrētu pienākumu/pakalpojumu veikšanā, kurā tagad vēlas saņemt eksperta statusu un šo pienākumu veikt vai pakalpojumu sniegt kā eksperts, norāda **kādā statusā/amatā un ar kādu paša pretendenta iesaisti** konkrētos pienākumus veicis vai vadījis:

- Skaidrojot pretendenta pieredzi, svarīgi, lai būtu saprotama tieši pretendenta loma un iesaiste – veikts, vadīts, izstrādāts, sagatavots, izvērtēts, uzraudzīts utt. Vai dokumenta izstrāde vai attiecīgais pienākums veikts pastāvīgi, vadīta tā veikšana, sagatavota pretendenta noteiktas kompetences ietvaros esošā informācija vai kā citādi. Aprakstītā pieredze par pienākumiem, kur tikai ņemta dalība vai norādīts, ka to veicis uzņēmums, nevis pretendents, neatšifrējot pretendenta lomu un iesaisti, ir nepietiekama.
- Jaunam pretendents būtiski norādīt arī kādā statusā gūta pieredze, piemēram, darba vietas monitoringa vai tehnisko parametru pārbaudēs vai novērtēšanā - kā akreditētas inspicēšanas institūcijas pārstāvim, kā darbu vadītājam, kā operatora medicīnas fizikim u.c. atbilstoši tiesību aktos atļautajam!

Skaidrojums par sertifikācijas jomu “Konsultāciju sniegšana par pasākumiem aizsardzībai pret jonizējošo starojumu”:

- Radiācijas drošības eksperta statusā saistīta ar darbinieku, iedzīvotāju un vides aizsardzības pasākumiem, bet medicīnas fizikas eksperta statusā - ar pacientu aizsardzību attiecīgi konkrēto diagnostikas vai terapijas manipulāciju veikšanas sakarā.
- Radiācijas drošības eksperta (medicīniskajā apstarošanā) un medicīnas fizikas eksperta iesniegumā ir kopīgas jomas, kuras nav nepieciešams aprakstīt atkārtoti - kvalitātes nodrošināšanas dokumentu sagatavošana, darba vietas monitorings. Iespējams pieredzi šajās jomās (katram no virzieniem jeb avotu veidiem) aprakstīt pie radiācijas drošības eksperta iesnieguma un pie medicīnas fizikas iesnieguma apraksta norādīt tikai papildus informāciju par tehnisko parametru novērtēšanu un konsultāciju sniegšanu pasākumiem aizsardzībai pret jonizējošo starojumu (tieši pacientu aizsardzībai), ja šīs jomas atzīmētas iesniegumā.
- Radiācijas drošības eksperta statusa iesniegums konsultēšanai konkrētās jomās (tajā skaitā, vispārīgi par pasākumiem aizsardzībai pret jonizējošo starojumu) nenozīmē, ka pietiek pieminēt vai aprakstīt pretendenta līdz šim sniegtās konsultācijas, jāapraksta veiktie pienākumi, kas saistīti ar darbinieku un iedzīvotāju aizsardzības aprēķiniem un novērtējumu - paredzamās dozas aprēķini, aizsarglīdzekļu vai aizsargbarjeru lietošanu, sienu un citu aizsargbarjeru biezuma aprēķini, kā arī citu praktisku situāciju risināšana (tehniskās specifikācijas izstrāde, piedalīšanās iekārtas iepirkumos, darbinieku iedalījums kategorijās, u.c.). Ja apraksta arī sniegtās konsultācijas, tad jānorāda būtība, tēma, biežums.
- Medicīnas fizikas eksperta iesniegumā aprakstāma pieredze un pienākumi saistībā ar pacientu aizsardzību, piemēram, attiecībā uz pacientu dozu analīzi, manipulāciju protokolu izstrādi un optimizēšanu, klīniskā audita veikšanu u.c. Jāapraksta pieredze un veiktie darba pienākumi, izskaidrojot medicīnas fizikas ekspertam nepieciešamās pieredzes un zināšanu pietiekamību.

Skaidrojumi par citiem sertifikācijas virzieniem un jomām:

- Piemēram, ja pieredze gūta un pienākumi veikti ar slēgtiem radioaktīviem avotiem, tad tas nav attiecināms uz eksperta sertifikāta iegūšanu darbībās ar vaļējiem radioaktīviem avotiem. Ja

pieredze gūta un pienākumi veikti ar lineāriem paātrinātājiem radioterapijā, tad tas nav attiecināms uz eksperta sertifikāta iegūšanu darbībās ar radiodiagnostikas iekārtām.

- Sertifikācijas jomai “Kvalitātes mērījumi” pieredzes aprakstā jāuzskaita, kādi tieši kvalitātes mērījumi domāti, piemēram, radioaktīviem avotiem nosmērētības un hermētiskuma testi. Kvalitātes mērījumi nav tas pats, kas tehnisko parametru mērījumi medicīnas fizikas eksperta statusā (skatīt skaidrojumu ieteicamajās iesnieguma veidlapās). Jāņem vērā, ka šī joma nedod tiesības veikt kādas no tiesību aktos noteiktajām pārbaudēm - darba vietas monitoringu, tehnisko parametru mērījumus.
- Sertifikācijas jomai “Kvalitātes nodrošināšanas dokumentu sagatavošana” pieredzes aprakstā norādāmi būtiski/konkrēti dokumenti, nevis tikai pieredze iesnieguma aizpildīšanā licences saņemšanai darbībām ar jonizējošā starojuma avotiem.
- Ja eksperta statusa iegūšanai tiek aprakstīta pieredze un pienākumi, piemēram, radiācijas drošības apmācību programmas izveidošanā, augstskolas lekciju sniegšanā, akreditācijas vērtētāja pienākumu pildīšanā, svarīgi pamatot un izskaidrot, kā konkrētās zināšanas un pieredze attiecināma uz izvēlēto sertifikācijas virzienu un jomu. Piemēram, ja atzīmēta rūpniecisko, pētniecisko un bagāžas kontroles rentģeniekārtu konsultāciju sniegšana par pasākumiem aizsardzībai pret jonizējošo starojumu radiācijas drošības eksperta statusā, kas pēc sertifikāta saņemšanas dod tiesības saskaņot telpas plānus un izsniegt eksperta atzinumus, tad jāskaidro, kādas tieši iepriekš iegūtās zināšanas un pieredze tiks izmantotas minēto eksperta pienākumu veikšanā. Vai piemēram, ja atzīmēta medicīnas lineāro paātrinātāju darba vietas monitoringa veikšana radiācijas drošības eksperta statusā, tad jāskaidro, kādas tieši iepriekš iegūtās zināšanas un pieredze tiks izmantota.
- Jāpievērš uzmanība, lai aprakstītā pieredze un pienākumi aptver visus posmus attiecīgajās darbībās ar jonizējošā starojuma avotiem, lai pilnvērtīgi konsultētu operatorus un citas iesaistītās puses par radiācijas aizsardzības jautājumiem, piemēram, pieredze tikai atsevišķu radioaktīvo avotu transportēšanas organizēšanā var būt nepietiekama, ja nav pieredzes regulāras un patstāvīgas transportēšanas darbu veikšanā vai vadīšanā ar dažāda veida radioaktīvajiem avotiem un transportēšanas pakām.
- Nemedicīniskās vai medicīniskās rentģeniekārtas, kuras lieto nemedicīniskās attēlveidošanas nolūkā (non-medical human imaging) NAV ne veterinārmedicīnas, ne citu rentģeniekārtu lietošana nemedicīniskā apstarošanā kā bagāžas kontrolē, produktu kvalitātes kontrolē utt. Atbilstoši tiesību aktiem apstarošana nemedicīniskā attēlveidošanas nolūkā ir jebkāda tīša cilvēku apstarošana attēlu iegūšanai, ja apstarošanas galvenais nolūks nav nest labumu apstarošanai pakļautās personas veselībai. Piemēram, nemedicīnas rentģeniekārtu lietošana lidostā cilvēku pārbaudei/skenēšanai, medicīnas rentģeniekārtu lietošana cilvēku pārbaudei, piemēram, slēptu narkotiku atrašanai.
- Veterinārmedicīnas rentģeniekārtas iekļaujamās radiācijas drošības eksperta nemedicīniskajā apstarošanā iesniegumā pie sertifikācijas virziena “citas rūpnieciskās, pētnieciskās un bagāžas kontroles rentģeniekārtas”.
- Radioaktīvie kontrolavoti, kuri tiek izmantoti medicīnas rentģeniekārtu un aprīkojuma kvalitātes kontrolē un pārbaudēs, iekļaujami radiācijas drošības eksperta nemedicīniskajā apstarošanā iesniegumā pie sertifikācijas virziena slēgtie vai vaļējie radioaktīvie avoti, kā arī atkarībā no avota jaudas.